

ፍጻሜታት ቤት-ትምህርቲ ኣል-ዲያክን ብድሆታት ኤርትራን*

ዓወት ተ. ወልደሚካኤል
5 ሕዳር 2017

እዚ ኣብ ወርሒ ጥቅምቲ 2017 ቤት ትምህርቲ ኣል-ዲያክ ኣል-እስላሚያ ኣማኡኺሉ ኣብ ኣስመራ ተኸሲቱ ዘሎ ሓድሽ ተርጓሚ ሳቦቤን ናይቲ ንዕስራ ዓመት ዝጸንሐ መንግስታዊ ዓፈና ሃይማኖታትን ሃይማኖታዊ ትካላትን ኤርትራ እዩ። ብስም ዓለማውነት (secularism) ወይ ከኣ ምፍልላይ ሃይማኖትን መንግስትን (state)፣ መንግስቲ ኤርትራ ኣብ ወርሒ ሓምለ (July) 1995 ዝምድና መንግስትን (state) ሃይማኖታትን ዝሕንጽጽ ኣዋጅ ቍ. 73/1995 ኣዊጁ። እንተኾነ ግን፣ ኣብ ግብሪ፣ እዚ ኣዋጅ’ዚ ስልጣንን ልዕልናን መንግስቲ (government) ኣብ ልዕሊ ኩለን ሃይማኖታት ክወጥብ ብምግባር ኣዕናዊ ተራ መንግስትን (government) ኣባላቱን ኣብ ሃይማኖታዊ ሂወት ኤርትራ-ወያኔ ዜጋታትን ሃይማኖታዊ-ድምጺ ትካላቶምን ኣኸቲሉ።

ብፍላይ ከኣ ሃማኖት ኣብ ትሕቲ ቍጽጽር ሚኒስትሪ ውሽጣዊ ጉዳያት ብምስፋሩ፣ ኣዋጅ ቍ. 73/1995 (ዓንቀጽ 9.1) ንኣብያተ-ክርስትያናት፣ መሳጊድ፣ መራሕተንን ኣመንተንን ጸጥታዊ ጉዳይ ጌሩወን፤ ምኽንያቱ እቲ ሚኒስትሪ’ቲ ቀንዲ ዕማሙ ውሽጣዊ ጸጥታ ስለዝነበረ። ብቲ ኣዋጅ’ቲ መሰረት፣ ኣብ ትሕቲ’ቲ ሚኒስትሪ፣ “ቤት ጽሕፈት ሃይማኖታዊ ጉዳያት” ብምቕም፣ ብዙሓት ማእከላይ ደረጃ ስልጣን ዝነበሮም ኣባላት ስለያን ጸጥታትን ዝርከብዎም ሰብ-መዚ ንሃይማኖታዊ-ድምጺ ትካላት ናይ ምክትታልን ኣብ ውሽጣዊ ጉዳያትን ናይ ምትእትታውን ሓይሎም/ስልጣኖም ኣረጋገጸ።

ምዕጻው ዝተፈላለያ ኣብያተ-እምነታት፣ ምቕያድ ተኸተልቲ “ብሕጊ ዘይ-ተፈቐደለን” ዝበሃላ ትካላት እምነት፣ ዘልምስ መንግስታዊ ቍጽጽር ኣብ ማሕበራውን ረዲኤታውን ተበግሶታት ሃይማኖታት. . . ወ.ዘ.ተ. ቐጥታዊ ሳቦቤን ኣዋጅ ቍ. 73/1995 እዩ። ምውሓድ ዓቕምን ስነ-ምግባርን ናይ ዝምልከቶም ገለ ላዕለዎት ሰብ-ስልጣን ከኣ ነቲ ዘይሃናጺ ርክባት መንግስትን ትካላት ሃይማኖትን ኣብኢሱዎ ክበሃል ይከኣል። ነቲ ብደገ ዝዕዘብ ተንታኒ፣ መንግስታዊ ምቍጽጻርን ምትእትታውን ኣብ ሃይማኖታትን ሃይማኖታዊ ትካላትን ብቐንዱ ኣብ ኦርቶዶክሳዊት ተዋህዶ ቤት ክርስትያንን ኣብ እስላማዊ ኣውቓፍን መስጊድን ጐሊሑ ይርከብ። ብፍላይ ከኣ ኣብ ምሕራይን ምትካእን መራሕቲ እዘን ክልተ ትካላት እምነት። ንገለ ካብቲ ጉሉሕ ኣብነታት ንምጥቃስ፡-

❖ ኣቡነ ኣንጠንዮስ፡ 3^ይ ፓትሪያርክ ተዋህዶ ቤተ-ክርስትያን፡ ብመንግስቲ ካብ ስልጣኖም ተኣልዮም ኣብ ማሕዩር ይርከቡ።

❖ ዝተክኡዎም ኣቡነ ዲዮስቆሮስ ካብ ዝሞቱ ድሮ ክልተ ዓመቶም ቀሪቡ ከይተተክኡ፣ ኦርቶዶክሳዊት ተዋህዶ ቤተ-ክርስትያን ኤርትራ ብዘይ መራሒ ከም ትሳለ ኩይና።

* ንዝሰፈሐ ትንታኔ ናይዚ ኣርእስቲ ምስ ፕሮፌሶር ግርማይ ነጋሽ ብምትሕብባር ዘዳለና ዓብዚ ቀረባ እዋን እትሕተም African Liberation Theology ዘርእስታ መጽሓፍና ተመልከት።

❖ ምሕራይ ሸኽ አልአሚን ዑስማን፡ ሙፍቲ ኤርትራ፡ ጥራሕ ዘይኮነ፤ እዞም ሙፍቲ ካብ ዝሞቱ ሸዱሸተ ወርሖም ቀሪቡ ከሎ፡ መሳጊድን እምነት ምስልምና ኤርትራን ብዘይ ኣላይን ተካእን ዝተዳኸመ ኣውቓፍን ይርከብ።

ቅልውላው ሰርዓተ-ትምህርቲ ኤርትራ ንኻልእ መዓልቲ/ጽሑፍ ዝሕደግ ኣርእስቲ እኳ እንተኹነ፡ ኣዋጅ ቁ. 73/1995 ኣብ ልዕሊ ዝፈጠሮ ብድሆታት ተደሪቡ እዩ ነዚ ኣብ ወርሒ ጥቅምቲ ዝተራእየ ኩነታት ዝፈጠረ። እቲ ሕልኽላኽን ግርምቢጥን ናይዚ ጉዳይ ከኣ ኣዋጅ ቁ. 73/1995 (ዓንቀጽ 3.1) ንሃይማኖታውያን ትካላት መስል ምምሃር መንፈሳዊ ትምህርትን ሰበኻን ዘፍቅድ ምጃታ'ዩ። መንፈሳዊ ትምህርቲ ንምምሃር ዘኽእለን መንግስታዊ ምትእትታው ዘይብለን ትካላት ክህልወን ይግባእ ኣብ ርእሲ ምጃታ፡ እዞን ኣብ ሃይማኖታዊ እምነታትን ትካላትን ዝተመሰረታ ኣብያተ-ትምህርቲ ኣብ ምህናጽ ኤርትራውያን ዜጋታት ነዊሕ ታሪኽ ዘለወንን ዘይነፃቕ ኣበርክቶ ዝገበራን እዩን።

ብሰንኪ ዕድመ ዝቈጸረ ብኸራት ግዝኣተ-ሕግን፡ መቓቓሊ ኣተሓሕዛን፡ ጨፍላቂ ሰርዓተ-ጸጥታን ዜጋታት ኣኣብ ዝኣምንዎ ጸቢብ ዙርያታት ጥራሕ ተሓጺሮም ብፍርሂ ክኸዱ ናይ ግድን ይኹኖም። ኣብ ከምዚ ዝበለ ሃዋሁው ዝተቐልቀለ ናይ ተቓውሞ ተርእዮታት ቦቲ ዝጸበበ መለለዩኡ ናይ ምርቋሑን ምኹናኑን ተኸእሎታት ኣሎ። እንተኹነ ግን፡ እዚ ሓድሽ ንኹሎም ኤርትራውያን ዝምልከት ክስተት ጠለብ መስል ዜጋታት ኩይኑ ውጽኢት ናይ ዕስራ ዓመት ኣዕናዊ መንግስታዊ ኣተሓሕዛ ሃይማኖታትን ሃይማኖታዊ ትካላትን ኢዩ። ኹሉ ኤርትራዊ፡ ካብ ተራ ዜጋ ክሳብ መራሕ መንግስቲ፡ ነዚ ጉዳይ ቦቲ ዝግብኡ ጥንቃቄን ብሓላፍነታዊ ኣገባብን ምስ ዘይሕዞ ከኣ ሳዕቤናቱ ክብእስ እዩ። ኣብ ሓጺር መድረኽ፡ መንግስቲ ካብ ምእሳር ዜጋታት ክቑጠብን ንዝቐየዶም ዜጋታት ከኣ ክፈትሖን የድሊ። ልዕሊ ኹሉ ግን ኣብ ነዊሕ፡ ብዘይ መሰረታዊ ቅርጻዊ ለውጢ፡ ምፍታሕ ሼኽ ሓጂ ሙሳ ይኹን ምምላስ ተማሃሮ ቤት ትምህርቲ ኣል-ዲያእ ናብ ክፍልታቶም ግዝያዊ ፍታሕ ጥራሕ'ዩ ዝኸውን።

ንኹሉ ዝሓቀፍ ሲቪካውን ፖሊቲካውን በሪታት ክሳብ ዘይተራሕዉ፡ ኣሳተፍቲ ባይታታት ክሳብ ዘይተፈጥሩን ግዝኣተ ሕጊ ክሳብ ዘይሰፈነን፡ ህዝባዊ ተቓውሞ ዘይተርፍ'ዩ – መልክዑ ብዘየገድስ። መንግስቲ ንሰላማዊ ተቓውሞ ክሳዕ ዘየፍቀደ ከኣ ንጐነጻዊ ምትፍናን ወይ'ውን ንጐነጻዊ ተቓውሞ ዘይተርፍ ይገብሮ። ነዚ ተገንዚብና ኢና ኸኣ ብዙሓት ዜጋታት ንነዊሕ እዋን ብዛዕባ ህጹጽ ኣድላይነት ሃገራዊ ዕርቅን ፖሊቲካዊ ምስግጋርን ክንላቦ ዝጸናሕናን ዘለናን።

--- /// ---